

לקט נתונים*

ילדים עולים בישראל

מהדורה שביעית

משרד העלייה והקליטה
Ministry of Aliyah and Integration

המועצה הלאומית לשלום הילד
Israel National Council for the Child
المجلس الوطني لسلامة الطفل

* מקורות הנתונים נמצאים ברשימה בסוף הלקט. לקבלת המידע המלא ונתונים נוספים יש לעיין בנוסח המלא.

ילדים עולים ושיעורם באוכלוסייה

1. מאז קום המדינה עלו לישראל כ-987,000 ילדים (רק חלקם הם ילדים כיום).
2. בתחילת שנת 2017 מנתה אוכלוסיית ילדי העולים בישראל (ילידי חו"ל או ילדים שנולדו בארץ להורים שעלו ארצה מאז 1990) כ-250,000 ילדים שהיוו 8.9% מכלל אוכלוסיית הילדים בארץ. כ-25% מהם עלו בעצמם.
3. בעשור האחרון חלה ירידה מתמדת בחלקם של ילדי העולים בכלל הילדים בישראל (מ-10.3% ב-2006 ל-8.9% ב-2016).
4. בתחילת שנת 2017 כרבע מכלל ילדי העולים היו ילידי חו"ל (כ-60,000). מהם 33% עלו מבריה"מ לשעבר, 16% עלו מארה"ב וקנדה, 16% עלו מצרפת, 15% עלו מאתיופיה והשאר עלו מאמריקה הלטינית, בריטניה ועוד.
5. במהלך שנת 2016 עלו לישראל 5,634 ילדים, מהם 42% עלו מבריה"מ לשעבר, 31% עלו מצרפת, ו-10% עלו מארה"ב וקנדה.
6. 35% מהילדים שעלו לישראל במהלך שנת 2016, היו בני בגילאי לידה עד 4 בעת העלייה, 32% היו בני 5-9, 23% היו בני 10-14 ו-10% היו בני 15-17.

מגמת שינוי בגודל ובמבנה משפחות עולים

1. בתחילת 2017 חיו בישראל כ-127,400 משפחות עולים עם ילדים, כמעט מחציתן (46%) עם ילד אחד, שליש נוסף (32%) עם שני ילדים, וכל היתר עם שלושה ילדים ויותר.
2. מספר הילדים הממוצע במשפחות עולים הוא 2.0, זאת בהשוואה ל 2.4 בכלל המשפחות בישראל.
3. 11% מכלל המשפחות עם ילדים בישראל הן משפחות עולים. לאחר גלי העלייה של שנות ה-90 ירד שיעור זה (בשנת 2000 עמד השיעור על 16%).
4. בתחילת 2017 חיו כ-47,000 ילדים במשפחות עולים שבראשן הורה עצמאי. חלקם של ילדים אלה מכלל ילדי העולים היה 18.8%. שיעור זה גבוה ביותר מפי שניים מהשיעור המקביל של כלל הילדים בישראל החיים במשפחות שבראשן הורה עצמאי (8.8%).
5. כשני שלישים מילדי העולים החיים במשפחות שבראשן הורה עצמאי הם ילדים להורה גרוש/ה, 29% הם ילדים להורה רווק/ה ו-6% הם ילדים להורה אלמן/ה.
6. בתחילת 2017 17.7% מכלל הילדים שחיו במשפחות המקבלות דמי מזונות היו ילדי עולים. מדובר בשיעור הגבוה ביותר מפי שניים משיעורם של ילדי עולים מכלל אוכלוסיית הילדים בישראל (8.9%).
7. שיעור ילדי העולים החיים במשפחות המקבלות דמי מזונות גבוה פי שניים מהשיעור המקביל של כלל הילדים החיים במשפחות המקבלות דמי מזונות (2.2% לעומת 1.1%).
8. 88% מהילדים היתומים שקיבלו בתחילת 2017 גמלאות מהמוסד לביטוח לאומי היו ילדי עולים. שיעור זה גבוה פי 10 מחלקם של ילדי העולים בכלל הילדים בישראל (8.9%).
9. מתוך 26,446 ילדי העולים היתומים שחיו במשפחות שקיבלו גמלה, 98% ילדים חיו במשפחות המקבלות קצבת שארים.

עוני, תעסוקה וכלכלה

1. בשנת 2016 תחולת העוני בקרב ילדי עולים הייתה 24.4%, שיעור הנמוך משיעורי העוני בכלל אוכלוסיית הילדים בישראל (31.2%), אך גבוה משל אוכלוסיית הילדים היהודים (21.2%).
2. בולטת במיוחד הירידה הדרמטית ברמת האפקטיביות של תשלומי העברה ומיסים בצמצום ממדי העוני. בעוד שבשנת 1995 תשלומים אלה הביאו לירידה של 48.6% בתחולת העוני בקרב ילדי עולים, הרי שבשנת 2016 הם הצליחו להביא לירידה של 24.5% בממדי העוני. הדבר נובע במיוחד מהקיצוץ בקצבאות המוסד לביטוח לאומי ומהחמרה בתנאי הזכאות לקבלתם.
3. בתחילת 2017 מספר ילדי העולים, שחיו במשפחות המקבלות גמלה להבטחת הכנסה, היה 11,380, המהווים 10.4% מכלל הילדים החיים במשפחות המקבלות קצבה זו.
4. בתחילת 2017 4.5% מכלל ילדי העולים חיו במשפחות המקבלות הבטחת הכנסה, שיעור הגבוה משיעור המקביל של כלל הילדים החיים במשפחות המקבלות הבטחת הכנסה (3.9%).
5. בעשור האחרון חלה ירידה בשיעור ילדי העולים החיים במשפחות המקבלות קצבת הבטחת הכנסה, מ-13.6% בשנת 2005 ל-4.5% בשנת 2016. חשוב לציין כי הירידה אינה מעידה בהכרח על צמצום בממדי העוני, אלא ייתכן ומעידה על החמרה בתנאי הזכאות לקבלת הגמלה.
6. בתחילת 2017, 15% מהילדים שחיו במשפחות שבהן לפחות אחד ההורים מקבל דמי אבטלה, היו ילדי עולים. שיעור זה גדול מחלקם של ילדי העולים מכלל אוכלוסיית הילדים בישראל (8.9%).
7. חלקם של ילדים עולים החיים במשפחות שבהן לפחות אחד ההורים מקבל דמי אבטלה היה 2.2%, זאת לעומת האחוז המקביל של כלל הילדים בישראל החיים במשפחות שבהן לפחות אחד ההורים מקבל דמי אבטלה (1.4%).

חינוך

1. בשנת הלימודים תשע"ו (2015/16) למדו במערכת החינוך (בחינוך היסודי והעל יסודי) כ-77,640 תלמידים עולים, ילידי חו"ל. תלמידים עולים היוו 4.6% מכלל התלמידים בישראל, ו-6.2% מכלל התלמידים בחינוך העברי (נתוני הלמ"ס).
2. בשנת תשע"ו (2015/16) 6.5% מהתלמידים בבתי הספר בפיקוח משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה היו תלמידים עולים ילידי חו"ל. מדובר בירידה משמעותית בחלקם בהשוואה לשנת הלימודים תש"ס (23.2%). (נתוני הלמ"ס).
3. בשנת הלימודים תשע"ו (2015/16) מתוך כלל התלמידים העולים שלמדו במערכת החינוך, כ-10% למדו בגני ילדים, 36% למדו בחינוך היסודי, 17% למדו בחטיבות הביניים ו-38% למדו בחטיבה העליונה. (נתוני משרד החינוך).

4. כ-30% מהתלמידים העולים עלו מבריה"מ לשעבר, 19% עלו מאתיופיה, 18% עלו מארצות הברית, 14% עלו מצרפת, 5% עלו מאמריקה הלטינית, 3% עלו מצרפת והשאר עלו מארצות אחרות. (נתוני משרד החינוך).
5. בשנת הלימודים תשע"ו התחנכו בפנימיות של המנהל לחינוך התיישבותי כ-6,680 תלמידים עולים ילידי חו"ל, אלה היוו כשליש מכלל החניכים בפנימיות אלה.
6. בשנת הלימודים תשע"ו אחוז הזכאים לבגרות בקרב התלמידים העולים עמד על 60.3% לעומת 69.7% בקרב התלמידים הוותיקים.
7. בעשור האחרון (משנת תשס"ז 2006/7 ועד לשנת תשע"ו 2015/16) חלה עלייה באחוז התלמידים העולים הזכאים לבגרות (מ-51.5% ל-60.3%).
8. 19% מכלל התלמידים שהיו בטיפול קציני ביקור סדיר בשנת 2015, היו תלמידים עולים. הללו היוו 28% מכלל התלמידים היהודים שהיו בטיפול קציני ביקור סדיר. 57% מכלל התלמידים העולים שהיו בטיפול קציני ביקור סדיר היו יוצאי בריה"מ לשעבר ו-28.6% היו יוצאי אתיופיה.
9. תלמידים עולים (ילידי חו"ל וילדי עולים) שנשרו מבתי ספר בפיקוחו של משרד החינוך במהלך שנת הלימודים תשע"ו ובמעבר לשנת הלימודים תשע"ז מנו 27% מכלל התלמידים שנשרו. זאת לעומת שיעור הנשירה הארצי של כלל התלמידים שנשרו שעמד על 1.4% (נשירה נטו – לא כולל תלמידים שעברו ללמוד במוסדות חלופיים).
10. 2.4% מבין 205,601 התלמידים שלמדו במסגרות לחינוך מיוחד ושילוב היו תלמידים עולים. מתוכם 53% למדו במסגרות לחינוך מיוחד, ו-47% תלמידים עולים למדו במסגרות שילוב. מצב זה הפוך בקרב כלל התלמידים כאשר 42% מהתלמידים למדו במסגרות לחינוך מיוחד ו-59% למדו במסגרות שילוב.

בריאות

1. ב-2016 נרשמו 307 לידות חי של קטינות (עד גיל 18), מתוכן 54 היו של קטינות יהודיות (17.6%), מהן 6 היו של קטינות עולות (11%).
2. 12,785 ילדים עולים פנו לחדרי מיון בשנת 2016. אלה היוו 2.2% מכלל הילדים שפנו לחדרי מיון בשנה זו. שיעור הילדים העולים שפנו לחדר מיון בשנת 2016 דומה לשיעור המקביל של כלל אוכלוסיית הילדים שפנו למיון (21.4% לעומת 20.8% בהתאמה).
3. בקרב ילדים עולים ככל שהגיל גבוה יותר אחוז הפונים למיון גדול יותר. זוהי מגמה הפוכה מזו של ילדים ילידי הארץ ומהשיעור הארצי של כלל הילדים בישראל.
4. כ-37% מכלל הפניות של ילדים לחדרי מיון היו עקב תאונה (סיבות חיצוניות), שיעור זה גבוה מעט יותר מהאחוז המקביל בכלל אוכלוסיית הילדים (34.6%).
5. 5.4% מהילדים שאושפזו בבתי חולים לבריאות הנפש ב-2016 היו ילדים עולים (ילידי חו"ל), מדובר בירידה מאז שנת 2011, אז חלקם עמד על כ-19%. עם זאת, חלקם של הילדים העולים מכלל הילדים שאושפזו היה גדול בהשוואה לחלקם באוכלוסיית הילדים בישראל (2.1%).

6. 17.6% מכלל הילדים שקיבלו קצבת ילד נכה בשנת 2016 היו ילדים עולים או ילדי עולים (מתוכם 1.4% היו ילדי חו"ל ו-16.2% היו ילדי עולים). זאת, בהשוואה לשיעור הארצי של כלל הילדים שקיבלו קצבת ילד נכה מכלל אוכלוסיית הילדים בישראל, שעמד על 1.8%.

ילדים עולים במצבי סיכון ומצוקה

1. בשנת 2016 חלקם של ילדי עולים שהם או הוריהם ילידי חו"ל ועלו ארצה מאז 1990 (הגדרה ישנה) מכלל הילדים המוכרים למחלקות לשירותים חברתיים היה 16.7%, בעוד שחלקם של ילדים שהם או הוריהם ילדי חו"ל ועלו ארצה בעשר השנים האחרונות (הגדרה חדשה) היה 3.4%.
2. בשנת 2016 כ-1,250 דיווחים היו על ילדים עולים בטיפולם של עובדים סוציאליים לחוק נוער, אלה היו 16.8% מכלל הדיווחים בשנה זו. זאת, בהשוואה לחלקם באוכלוסיית הילדים שעמד על 2.1%.
3. 17.7% מכלל בני הנוער שטופלו בשנת 2016 בשירות לנוער, צעירות וצעירים של משרד הרווחה היו עולים או ילדי עולים, מתוכם 43.7% היו ילדי בריה"מ לשעבר ו-38.7% היו יוצאי אתיופיה.
4. בשנת 2016 כ-30% מהילדים ששהו בפנימיות לילדים בסיכון של משרד הרווחה היו ילדי עולים, 18% מהם היו ממדינות חבר העמים. אחוז ילדי העולים שהושמו בפנימיות לילדים בסיכון גדול פי 3.5 מחלקם מכלל הילדים בישראל (31.1% לעומת 8.9% בהתאמה).
5. 4.3% מהילדים שנקלטו במסגרות חירום בשנת 2017 היו ילדי עולים (לעומת 15.8% ב-2010 ו-36.0% ב-2005).
6. בני נוער וצעירים עולים (ילידי חו"ל או ילדים לאב שעלה לארץ) היוו חמישית מכלל המטופלים ברשות חסות הנוער. מהם 34% היו יוצאי אתיופיה ו-28% מהם היו ילדי בריה"מ לשעבר.
7. בשנת 2016 11.8% מכלל ניסיונות האובדנות של קטינים נעשו על-ידי ילדים עולים, שיעור הגבוה בהרבה מחלקם מכלל הילדים בישראל (2.1%).
8. מאז 2010 כמעט כל שני ילדים עולים מכל אלף ילדים עולים ניסו להתאבד.
9. מאז 2007 ועד ל-2016 נצפתה מגמת ירידה בחלקם של ילדים עולים מכלל הילדים הנעדרים שהוכרזו כנעדרים, מ-30% ל-14%.
10. בכל השנים (2007-2016) שיעור הילדים העולים שהוכרזו כנעדרים היה גבוה בהרבה (פי שישה ומעלה) מחלקם של ילדים עולים (ילידי חו"ל) מכלל הילדים בישראל.

ילדים עולים נפגעי עבירה

1. בשנת 2016 3.5% מכלל התיקים הפליליים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים, היו תיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים עולים, מתוכם 22% היו במשפחה ו-78% היו מחוץ למשפחה.
2. בין השנים 2008 ל-2016, היה ממוצע התיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים עולים במשפחה קטן מזה של ממוצע התיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים במשפחה באופן כללי (19% לעומת 23%), ואילו

- ממוצע התיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים עולים מחוץ למשפחה היה גדול מממוצע התיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד קטינים מחוץ למשפחה באופן כללי (81% לעומת 77%).
3. בין השנים 2008 ל-2016 כ-80% מהתיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד ילדים עולים במשפחה, וכמחצית מהתיקים שנפתחו בגין עבירות כנגד ילדים עולים מחוץ למשפחה, היו תיקים בגין עבירות נגד גוף.
4. ב-2016 מתוך 10,759 הילדים בגיל 0-14 שנחקרו בידי חוקרי ילדים, 2,718 ילדים היו ילדים עולים (ילידי חו"ל). הללו היוו 26% מכלל הילדים שנחקרו. מתוך 6,845 הילדים נפגעי תקיפה והתעללות במשפחה שנחקרו, 27% היו ילדים עולים, מתוך 2,902 הילדים נפגעי עבירות מין שנחקרו, 23% היו ילדים עולים, מתוך 767 הילדים שנחקרו ושהיו עדים לעבירות מין, 22% היו ילדים עולים, ומתוך 245 הילדים החשודים שנחקרו, 26% היו ילדים עולים.
5. ב-2016 מתוך כלל הילדים העולים בגיל 0-14 שנחקרו בידי חוקרי ילדים, 67% היו נפגעי תקיפה והתעללות במשפחה, 25% היו נפגעי עבירות מין, 6% היו עדים לעבירות מין ו-2% היו חשודים.

ילדים עולים עוברי חוק

1. בעשור האחרון (2005-2016) חלה ירידה בחלקם של קטינים עולים חשודים מכלל הקטינים החשודים (מ-15% ל-4%), ומכלל הקטינים היהודים החשודים (מ-25% ל-7%).
2. ב-2016 קטינים עולים (ילידי חו"ל) בני 12-17 מנו כ-4% מכלל הקטינים החשודים בעבירות, שיעור הגדול פי שניים מחלקם באוכלוסייה (2.1%).
3. מאז שנת 2005 ועד לשנת 2016 קטן חלקם של התיקים הפליליים שמעורבים בהם עולים קטינים חשודים מכלל התיקים של קטינים חשודים בישראל (מ-17% ל-5%). זאת, במקביל לירידה בחלקם של קטינים עולים חשודים מכלל הקטינים החשודים (מ-15% ל-4%). (ראו סעיף 1).
4. בשנת 2016 רק 5.3% מהתיקים הפליליים של קטינים חשודים היו תיקים של עולים (לעומת 16.7% בשנת 2005 ו-11.1% בשנת 2010).
5. 847 קטינים עולים (ילידי חו"ל) ו-2,101 ילדי עולים (ילדים לאב שעלה לארץ), הופנו בידי המשטרה לטיפול שירות מבחן לנוער בשנת 2016.
6. 14 מכל אלף ילדים עולים (ילידי חו"ל) הופנו בידי המשטרה לטיפול שירות מבחן לנוער, לעומת 11 מכל אלף ילדי עולים שהופנו בידי המשטרה לטיפול שירות מבחן לנוער. זאת, לעומת השיעור הארצי של כלל הקטינים שהופנו לטיפול שירות מבחן לנוער, שעמד על 17 לאלף.
7. מאז 2005 ועד ל-2016 ירד אחוז המעצרים של קטינים עולים מכלל המעצרים של קטינים (מ-16% ל-5%).
8. בשנת 2016 העבירות השכיחות שבגינן נעצרו קטינים עולים היו פגיעה בסדר הציבורי (61%), עבירות רכוש (41%) ועבירות נגד גוף (35%).
9. 16% מכלל האסירים הקטינים ששהו בדצמבר 2017 במתקני השב"ס, היו קטינים עולים (ילידי חו"ל). הללו היוו כמעט רבע מכלל האסירים הקטינים היהודים. זאת, בהשוואה לחלקם של קטינים עולים מכלל אוכלוסיית הילדים בישראל, שעמד על 2.1%.

רשימת מקורות

- ברוך-קוברסקי, ר., קונסטנטינוב, ו., בן רבי, ד. (מרס 2018). קציני הביקור הסדיר (הקב"סים) בישראל – ניתוח מידע מעשר שנות עבודה עם תלמידים נושרים ונושרים סמויים (קובץ הקב"ס-נט 2015-2005). מאיירס-ג'וניט-ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, קובץ הרשויות המקומיות 2015, מאי 2017.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תחום דמוגרפיה ואוכלוסיה, עיבוד מיוחד, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מגמות השינוי בממדי העוני ובאי-השוויון בהתחלקות ההכנסות במשק, ממצאים עיקריים, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, עיבוד קובץ מקבלי דמי מזונות, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, עיבוד קובץ קצבאות ילדים, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, קובץ דמי אבטלה, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, שנים שונות.
- המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, קובץ הבטחת הכנסה, שנים שונות.
- המועצה לשלום הילד, המרכז למחקר ופיתוח, שנים שונות.
- מאיירס-ג'וניט מכון ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, שנים שונות.
- משטרת ישראל, מדור נעדרים, שנים שונות.
- משטרת ישראל, מחלקת אסטרטגיה, מדור מדידה והפקת מידע, שנים שונות.
- משרד הבריאות, אגף המידע, שנים שונות.
- משרד הבריאות, שירותי בריאות הנפש, המחלקה למידע והערכה, שנים שונות.
- משרד החינוך, האגף לחינוך מיוחד, עיבוד מיוחד, שנים שונות.
- משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, שנים שונות.
- משרד החינוך, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, האגף לקליטת והשמת תלמידים בפנימיות, עיבוד מיוחד, שנים שונות.
- משרד החינוך, המינהל לכלכלה ותקציבים, נתוני בחינות בגרות, שנים שונות.
- משרד החינוך, מינהל תקשוב ומערכות מידע, עיבוד מיוחד, 2017.
- משרד העבודה והרווחה והשירותים החברתיים, האגף לשירותים אישיים וחברתיים, השירות לילד ולנוער: נתונים על ילדים בפנימיות תשע"ז, 2016.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, השירות לנוער, צעירות וצעירים, 2017.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, סקירת השירותים החברתיים 2016. נובמבר 2017.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, עיבוד נתוני יסוד, שנים שונות.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, רשות חסות הנוער, 2018.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, שירות המבחן לנוער, יחידת חקירות הילדים, חקירת ילדים המעורבים בעבירות מין ואלימות בידי אחראי, דו"ח שנתי, עורכים: ד"ר רונית צור מנהלת שרות חקירות ילדים וחקירות מיוחדות וחיים ליבנה מרכז ארצי, שנים שונות.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, שירות לילד ונוער, עיבוד נתוני יסוד, 2017.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, השירות לילד ולנוער, מפקחת ארצית לנושא מרכזי חירום, 2018.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, פניות לעובדים סוציאליים לחוק הנוער והטיפול בהן: סיכום ממצאים, שנים שונות.
- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, שירות מבחן לנוער, 2018.
- משרד העלייה והקליטה, אגף בכיר למערכות מידע, שנים שונות.
- משרד הפנים, מערך המחשוב, שנים שונות.
- שירות בתי הסוהר, הממונה על חופש המידע, שנים שונות.